

Ministerie van Defensie

Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

-Aan:
Zie verzendlijst.

Telefoon 070 - 318 81 88
Telex 32374 KYDER/BIV NL
Telefax 070 - 318 79 51

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/91/095/4425	10 september 1991
Onderwerp			
Joegoslavië: recente ontwikkelingen (nr 54/91)			

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongeclassificeerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst
voor deze
Het Hoofd Stafafdeling Inlichtingen

Kolonel der Grenadiers

Bijlagen	Bezoekadres	Doorkiesnummer
één	Kalvermarkt 28 's-Gravenhage	070 - 318 6634

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

Verzendlijst behorende bij brief MID nr. DIS/91/095/4425, d.d. 10 september 1991

Aan:

Coördinator Verenigde Inlichtingendiensten Nederland

(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken)

Hoofd Inlichtingendienst Buitenland

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst

Ministerie van Buitenlandse Zaken

t.a.v. AMAD

MINISTERIE VAN DEFENSIE
MILITAIRE INLICHTINGDIENST

JOEGOSLAVIE
Militair-politieke situatie
54/91

(Afgesloten 101300 SEP 1991)

Kroatië

Het vorige week onder toezicht van de EG gesloten bestand in Kroatië wordt nog steeds geschonden. Ook gisteren hield de strijd rond de weg Pakrac-Okucani (Slavonië) aan. Daarnaast werden hevige gevechten gemeld rond de stad Kostajnica in de Servische enclave Banja, ten zuidoosten van de Kroatische hoofdstad Zagreb. Opvallend was hierbij dat er geen meldingen waren van actieve betrokkenheid van de federale strijdkrachten (JNA) aan Servische zijde. Ook uit eerdere berichtgeving is gebleken dat de JNA zich in deze regio meer afzijdig houdt dan elders in Kroatië. Dit onderstreept het vermoeden dat de actieve pro-Servische inzet van de JNA niet gecoördineerd wordt, maar meestal wordt overgelaten aan de JNA-bevelhebbers ter plaatse.

Uit de hoofdstad van Slavonië, Osijek, werden eveneens aanhoudende gevechten gemeld. Hierbij was de JNA wél betrokken. Volgens JNA-woordvoerders hebben Kroatische gewapende eenheden gisteren een aanval uitgevoerd op een kazerne van de JNA in Osijek. De aanwezigheid van EG-waarnemers in deze plaats vormde kennelijk geen beletsel voor deze aanval. Dit geeft aan dat de waarnemers, die geen middelen of bevoegdheid bezitten om de handhaving van het staakt-het-vuren af te dwingen, slechts een beperkte rol kunnen spelen bij het beteugelen van de strijd in Kroatië.

Als gevolg van de aanhoudende botsingen hebben de Kroatische autoriteiten gisteren een nachtelijk uitgaansverbod uitgevaardigd. Kennelijk gaat men ervan uit dat daardoor effectiever kan worden opgetreden tegen Servische infiltranten en andere gewapende elementen. Het is echter ook mogelijk dat deze maatregel is bedoeld om tegemoet te komen aan de "groeiende druk uit de Kroatische bevolking om de algemene mobilisatie af te kondigen", waarvan vice-premier Tomac gisteren gewag maakte.

Zoals reeds eerder gemeld had de Kroatische regering gedreigd per 1 september over te gaan tot algemene mobilisatie indien de JNA zich niet in de kazernes had teruggetrokken. Tomac maakte gisteren echter duidelijk dat Kroatië onder grote internationale druk staat zich terughoudend op te stellen. Wel stelde hij een intensivering van de Kroatische wapenproductie in het vooruitzicht om de gevolgen van het internationale wapenembargo tegen Joegoslavië te omzeilen. Het moet echter sterk worden betwijfeld of Kroatië op korte termijn zelf zal kunnen voorzien in zijn totale wapenbehoefte (zie Sitrep 53/91). Overigens kan uit de opstelling van Tomac worden opgemaakt dat Kroatië vooralsnog niet bereid is over te gaan tot de in het akkoord met de EG bepaalde demobilisering van de Kroatische (para-)militaire organisaties.

Bosnië-Herzegovina

De autoriteiten van de Krajina, de Servische enclave in Kroatië die zich vorig jaar eenzijdig onafhankelijk heeft verklaard en aansluiting zoekt bij Servië, hebben gisteren plannen ontvouwd voor een fusie tussen hun gebied en de zogenaamde "Bosnische Krajina". Dit is een eveneens Servische enclave in Bosnië-

Herzegovina in het grensgebied met Kroatië. Deze heeft zich weliswaar ook uitgesproken voor aansluiting bij Servië, maar niet een soortgelijke status bereikt als de Kroatische Krajina.

Van belang in dit verband is dat gisteren de "minister van Binnenlandse Zaken" van de (Kroatische) Krajina, Martić, door de Bosnische politie in verzekerde bewaring is gesteld, naar verluidt om hem tegen de volkswoede te beschermen. Later is hij door federale autoriteiten teruggebracht naar de Krajina. Hoewel de details vooralsnog ontbreken, lijkt dit bericht te wijzen op nieuwe pogingen van Servische zijde om de politieke situatie in Bosnië-Herzegovina te destabiliseren door de diverse bevolkingsgroepen (Moslims, Serviërs en Kroaten) tegen elkaar op te zetten. Ook de Servische regering heeft de afgelopen weken pogingen in die richting gedaan.

Federale overheden

Federaal premier Marković heeft gisteren bekend gemaakt dat zijn regering een commissie gaat oprichten die onderzoek moet voeren naar de verantwoordelijkheid voor de gewelddaden die in Kroatië hebben plaatsgevonden. Tevens kondigde hij aan dat zijn kabinet op korte termijn "in nauw overleg met de republieken en het federale parlement" zal worden gewijzigd. Dit alles heeft waarschijnlijk tot doel de positie van de regering en van Marković zelf te versterken, onder meer door aan te tonen dat zij zich neutraal opstellen. Mogelijk wil Marković op deze wijze tevens een belangrijker rol gaan spelen op de internationale vredesconferentie die zaterdag in Den Haag is begonnen.

De JNA

Militaire autoriteiten hebben de afgelopen dagen de beschikking gekregen over de administratieve gegevens omtrent toekomstige dienstplichtigen uit Servië en een deel van Bosnië-Herzegovina. Deze zouden vrijwillig zijn overgedragen door de Servische autoriteiten. In Tuzla, een etnisch gemengd gebied in Bosnië-Herzegovina, zou sprake zijn geweest van een verrassingsactie om de bestanden in handen te krijgen.

Zoals bekend heeft de JNA door het niet opkomen van rekruten en desertie een tekort aan dienstplichtigen. Slovenië en Kroatië hebben hun medewerking aan de opkomst van dienstplichtigen reeds enkele maanden stopgezet. De regeringen van Macedonië en Bosnië-Herzegovina hadden in verband met het zenden van dienstplichtigen uit deze republieken naar gevechtshaarden elders in Joegoslavië onlangs bedreigd met een soortgelijke stap. Als reactie hierop hadden de defensie-autoriteiten gesteld op korte termijn in het hele land, met uitzondering van Slovenië, zelf de opkomst ter hand te zullen nemen.

Mogelijk zijn in de nabije toekomst elders soortgelijke acties te verwachten, waarbij moet worden aangenomen dat in de niet-Servische gebieden geen medewerking zal worden verleend door de lokale autoriteiten. Door de gemelde ontwikkelingen zal het relatieve aandeel van de Serviërs in de JNA nog verder groeien. Hierdoor kan weliswaar de politieke betrouwbaarheid van het leger toenemen, maar zal tevens de JNA door de niet-Serviërs nog sterker als een (pro-)Servisch orgaan worden beschouwd.

Macedonië

Zoals vorige week reeds aangekondigd heeft afgelopen weekeinde in Macedonië het referendum plaatsgevonden over de vraag of deze republiek zich moet omvormen tot een soevereine en onafhankelijke staat, die het recht heeft op basis van gelijkheid een samenwerkingsverband te sluiten met andere Joegoslavische republieken. Gisteren is bekend gemaakt dat volgens de voorlopige uitslag ongeveer 75% van de kiesgerechtigden is opgekomen en dat vrijwel allen het

voorstel hebben gesteund. De bevolking van Albanese (20%) en Servische (2%) afkomst heeft het referendum overigens merendeels geboycot. Het resultaat, dat overigens niet onverwacht kwam, legitimeert het streven van de belangrijkste regeringspartij van Macedonië naar volledige onafhankelijkheid van de republiek, die naar verwachting in de komende weken zal worden geproclameerd.

Het Macedonische streven naar onafhankelijkheid wordt gevoed door de vrees voor Servische dominantie in het Joegoslavische staatsverband, zeker indien Kroatië en Slovenië daarvan geen deel meer zouden uitmaken. Uit de opstelling van de Macedonische premier Kljusev is echter op te maken dat het niet in de bedoeling ligt de banden met Joegoslavië onmiddellijk en volledig te verbreken. Hij hoopt op de vorming van een confederatie van soevereine republieken die een aantal taken, bijvoorbeeld op het gebied van Defensie en Economie, gemeenschappelijk regelen. Kljusev heeft aangegeven dat hij streeft naar een volledige demilitarisering van Macedonië.

Zoals reeds eerder gemeld hebben Bulgarije en Griekenland, die beide een -niet erkende- Macedonische minderheid hebben en in het verleden aanspraak hebben gemaakt op (delen van) Macedonië, zich verzet tegen de onafhankelijkheid van Macedonië. Met name de Griekse opstelling is sterk afwijzend. Dit kan een aanvullende reden zijn voor de Macedonische machthebbers om de (defensie)banden met Joegoslavië in stand te houden. In dit verband is vermeldenswaard dat op korte termijn een bijeenkomst is aangekondigd tussen de premiers van Griekenland, Bulgarije en Servië, waarbij de Macedonische problematiek vermoedelijk centraal zal staan.

Conclusie/vooruitzicht

De gevechten in Kroatië duren voort. Ook de aanwezigheid van EG-waarnemers in de betwiste gebieden blijkt geen garantie te bieden voor de naleving van het staakt-het-vuren. Daarnaast is er opnieuw sprake van Servische pogingen om de politieke situatie in Bosnië-Herzegovina te destabiliseren.

De JNA heeft in tenminste twee republieken pogingen gedaan om de recrutering van dienstplichtigen zelf ter hand te nemen. Als gevolg hiervan zou een conflict kunnen ontstaan tussen de defensie-autoriteiten en de niet-Servische republieken, waardoor de pro-Servische oriëntatie van de JNA nog verder zou kunnen toenemen.

In het zondag gehouden referendum heeft de bevolking van Macedonië in overgrote meerderheid gestemd voor de onafhankelijkheid van deze republiek. Verwacht mag worden dat deze op korte termijn zal worden uitgeroepen. Dit impliceert echter niet dat Macedonië de banden met Joegoslavië onmiddellijk en volledig zal verbreken.